

MILJØ-
DIREKTORATET

FAKTAARK
M-1112 | 2018

Kilde: Miljødirektoratet

Miljøkrav for fiskeforedlingsindustri

Miljøutfordringene i bransjen er særlig knyttet til avløpsvann, lukt, avfall, energi og kjemikalier som rengjørings- og desinfeksjonsmidler. Avløpsvannet inneholder vanligvis næringsalter, fett og organisk materiale, samt kjemikalier brukt til rengjøring og desinfeksjon. Virksomheter innenfor fiskeforedlingsindustrien er underlagt en rekke miljøkrav. I dette faktaarket finner du de viktigste som gjelder din bedrift.

Hvilket regelverk gjelder for din bedrift?

Forurensningsforskriften kap. 26 om forurensninger fra fiskeforedlingsbedrifter

Forurensning fra fiskeforedling er regulert i forurensningsforskriften kapittel 26 "Forurensninger fra fiskeforedlingsbedrifter" og/eller i tillatelser etter forurensningsloven § 11. Forskriftsreguleringen omfatter virksomheter som foredler fisk, skjell, bløtdyr og skaldyr og som benytter 50 tonn råstoff pr. år eller mer og har utslipp til sjø. Krav i tillatelser etter forurensningsloven fastsatt før 1. januar 2010, som er strengere enn krav i forskriftskapitlet, gjelder inntil Fylkesmannen opphever eller endrer tillatelsen.

Krav om tillatelse etter forurensningsloven § 11 "IED-virksomheter"

Virksomheter med en produksjonskapasitet for ferdig produkt på mer enn 75 tonn pr. døgn skal ha særskilt tillatelse fra Fylkesmannen etter forurensningslovens § 11, jf. forurensningsforskriften § 26-2. Grensen er satt for å gjennomføre krav om at visse virksomheter skal ha særskilt tillatelse, jf. vedlegg I pkt. 6.4 til forurensningsforskriftens kapittel 36 om behandling av tillatelser etter forurensningsloven. Forurensningsforskriften kap. 36 er gjennomføring av EUs industriutslippsdirektiv (IED) i Norge.

Til støtte for gjennomføring av dette regelverket utarbeides BAT-referansedokument (BREF) som beskriver beste tilgjengelige teknikker for ulike bransjer. For hver bransje fastsettes det etter hvert BAT-konklusjoner med forpliktende utslippsnivåer, "BAT Associated Emission Levels (BAT-AEL)".

Vilkår i tillatelser og driften ved virksomhetene skal være i tråd med nye BAT-konklusjoner senest fire år etter at disse er publisert. Forurensningsmyndigheten vil derfor revidere tillatelser når nye BAT-konklusjoner vedtas. Oversikt over BREF og BAT-konklusjoner finnes her: <http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/>. I innledningen til BREF-dokumentene framgår det hvilke aktiviteter og prosesser retningslinjene gjelder for («Scope»). Virksomheter som ikke er «IED-virksomhet» pga. lavere produksjonskapasitet vil også kunne ha nytte av BREF-dokumentene i sitt arbeid.

Andre virksomheter som trenger særskilt tillatelse

Fabrikkskip og virksomheter som produserer fiskeolje, fiskemel eller fiskefôr skal også ha særskilt tillatelse etter forurensningsloven. Når særlige forhold tilsier det, kan Fylkesmannen kreve at også virksomheter som omfattes av forurensningsforskriften kap. 26 eller som har et forbruk på under 50 tonn råstoff pr. år skal ha særskilt tillatelse etter forurensningslovens § 11.

Utslipp av prosessavløpsvann

Fiskeforedlingsindustrien har et stort vannforbruk. All kontakt mellom vann og biologisk materiale fører til at vannet forurenses. Store mengder vann med lavt innhold av uønskete stoffer kan være vanskelig å rense. Mekanisk oppsamling av spill før vasking/spyling reduserer vannforbruket. Forhåndsbløting av gulv og utstyr reduserer også behovet for spyling. Hvordan produksjonen innrettes påvirker også vannforbruket og bruk av vaskemidler og desinfeksjonsmidler.

I forurensningsforskriftens kapittel 26 er det satt spesifikke krav til utslipp av prosessavløpsvann (§26-3), utslippsledning og utslippspunkt (§ 26-4), og måling og beregning av utslipp (§ 26-5). De fleste fiskeforedlingsvirksomheter har direkte utslipp til sjø. I tillatelser etter forurensningsloven stilles også normalt vilkår om utslippsbegrensninger, krav til utslippspunkter og vilkår om utslippskontroll.

Foto: Miljødirektoratet

Lukt

Luktulemper kan oppstå ved fiskeforedlingsvirksomheter både knyttet til leveranser av råvarer, produksjon og avfallshåndtering. I forurensningsforskriften kap. 26 er det stilt krav om at virksomhetene skal søke å forhindre utslipp som utsetter omgivelsene for sjenerende luktulemper. Hvilke vurderinger og tiltak virksomheten gjennomfører for å overholde kravet skal være beskrevet i internkontrollsystemet. Luktulemper ved virksomheten kan føre til behov for særskilt tillatelse der Fylkesmannen kan stille andre vilkår. Fylkesmannen kan også gi pålegg om tiltak etter forurensningsloven § 7.

Avfall og biprodukter fra produksjonen

Bedriften skal sørge for at alt avfall som oppstår i virksomheten blir brakt til lovlig avfallsanlegg eller gjennomgår gjenvinning, slik at det enten opphører å være avfall eller på annen måte kommer til nytte ved å erstatte materialer som ellers ville blitt brukt, jf. forurensningsloven § 32 om håndtering av næringsavfall.

Det kan i tillegg være stilt krav til avfallshåndtering i tillatelsen etter forurensningsloven.

I fiskeforedlingsindustrien vil det oppstå mye overskuddsmateriale som vil være å anse som animalske biprodukter i henhold til animaliebiproduktforskriften. Animaliebiproduktforskriften og forurensningsloven med forskrifter gjelder parallelt, slik at animaliebiproduktforskriften ikke uttømmende regulerer lovlig bruk av animalske biprodukter. Håndteringen må også være i tråd med forurensningsregelverket. Animaliebiproduktforskriften har først og fremst til formål å ivareta hensynet til smitte, hygiene og mattrygghet, ikke forurensningsmessige forhold.

I tillegg til levering til lovlige anlegg for sluttbehandling eller kompostering åpner animaliebiproduktforskriften for blant annet bearbeiding til framstilling av fôr. Fordi bruk av avfall til erstatning for andre råvarer normalt vil regnes som gjenvinning etter forurensningsloven, vil levering til f.eks. fôrproduksjon være lovlig, uavhengig av om materialet er biprodukt eller avfall.

Animaliebiproduktforskriften tillater også ensilering av animalske biprodukter fra fiskeforedling. Slik behandling av avfall/biprodukter er ikke direkte regulert i forurensningsforskriften kapittel 26, (men kravet om journalføring av håndtering av fiskeavfall/biprodukter i § 26-7 tilsier at slik håndtering er påregnelig og derfor anses tillatt etter forurensningsloven). Merk at det kan være egen regulering av dette i tillatelser.

Animalske biprodukter som ikke skal leveres til fôrproduksjon eller annen form for bearbeiding som er tillatt etter regelverket for animalske biprodukter vil alltid være å anse som avfall.

Lagring av avfall og biprodukter kan medføre fare for forurensning i form av avrenning, uhellsutslipp og lukt. Forurensningsloven § 7 setter et generelt forbud mot (fare for) forurensning.

I tillegg til å forby eventuell oppstått forurensning dersom det ikke er gjort lovlig, innebærer bestemmelsen at virksomhetene må lagre biprodukter og avfall slik at det ikke oppstår fare for forurensning. Avfall og biprodukter må lagres slik at det ikke medfører avrenning. Uhellsutslipp er alltid ulovlige. Vurderingen av om eventuell lukt fra lagringen er lovlig må ta utgangspunkt i krav i tillatelsen. Hvis dette ikke er regulert uttrykkelig, avhenger lovligheten i utgangspunktet av om eventuell forurensning fra håndteringen er en påregnelig del av virksomheten som det er gitt tillatelse til. Det er ofte stilt vilkår i tillatelser om å forebygge og redusere luktplager fra virksomheten. Det kan også være satt immisjonsgrenser for lukt ved omkringliggende boliger mv.

Farlig avfall

På grunn av særlige krav til hygiene og matsikkerhet har næringsmiddelindustrien betydelig forbruk av vaskemidler og desinfeksjonsmidler.

Foto: Miljødirektoratet

Noen har også egne laboratorier. De fleste virksomheter vil også ha farlig avfall som følger av generell drift og vedlikehold av bygningsmasse og maskiner/utstyr.

Avfallsforskriften kapittel 11 om farlig avfall bestemmer hva som er farlig avfall. Virksomheten har selv ansvar for å undersøke om avfall som oppstår er farlig avfall.

- Farlig avfall må lagres forsvarlig uten fare for lekkasje
- Farlig avfall skal leveres til lovlig mottak for farlig avfall innen 1 år, og leveringen skal dokumenteres i avfallsdeklareringsno

Bedriften må ha rutiner for håndtering av farlig avfall innarbeidet i sin internkontroll.

Internkontroll

Internkontrollforskriften setter krav til at virksomhetene utarbeider og gjennomfører et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i sin virksomhet. Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse i det omfang som er nødvendig for å etterleve krav i helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen.

Virksomheten skal blant annet ha kunnskap om hvilke miljøkrav som gjelder for virksomheten, fastsette miljømål, kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko (miljøriskovurdering), utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene, og iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav og foreta regelmessig gjennomgang av internkontrollen for å sikre at den fungerer som forutsatt, jf. internkontrollforskriften § 5.

Bedriften må gjennom sitt internkontrollsystem dokumentere at den har et bevisst forhold til hvilken risiko virksomheten kan utgjøre for miljøet.

- Hvilke hendelser kan for eksempel oppstå?
- Hvilke tiltak skal settes inn for å redusere sannsynligheten for at uhell oppstår?
- Hvilke tiltak skal settes inn dersom noe skjer?

Bedriften må som et minimum vurdere risiko for forurensning og skade på miljøet ved:

- akuttutslipp
- utslipp til vann
- håndtering/lagring av råvarer, biprodukter og avfall
- bruk og lagring av kjemikalier

Bedriften skal ha oversikt over hvilke kjemikalier som benyttes i virksomheten med tilhørende kjemikaliedokumentasjon og sørge for at oppdaterte sikkerhetsdatablad er tilgjengelige, ha rutiner for å sikre at forbudte stoffer ikke brukes og kunne dokumentere substitusjonsvurderinger for farlige kjemikalier.

Aktsomhetsplikt

Virksomheter som bruker eller på annen måte behandler produkter som kan føre til skade på helse og miljø, skal vise aktsomhet og treffe rimelige tiltak for å forebygge og begrense slik virkning (jf. produktkontrollloven § 3).

Substitusjon av farlige kjemikalier

Virksomheter som bruker produkter med innhold av kjemisk stoff som kan føre til skade på helse og miljø skal vurdere om det finnes alternative produkter som har lavere risiko for slik virkning. Virksomheten skal i så fall velge dette alternativet, hvis det kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe (jf. produktkontrollloven § 3a).

FAKTA: HVEM FØLGER OPP REGELVERKET?

Fylkesmannen er forurensningsmyndighet for virksomhetene, jf. Klima- og miljødepartementets rundskriv T-3/12 "Fylkesmannens myndighet etter forurensningsloven, oregningslova og produktkontrollloven" .

Fylkesmannen følger opp bransjens etterlevelse av forurensningsregelverket, avfallsregelverket, internkontrollforskriften og produktkontrollloven §§ 3 og 3a.

NYTTIGE LENKER

[Om farlig avfall](#)—miljødirektoratets tema-sider om farlig avfall

[Elektronisk avfallsdeklarerer](#)— informasjon og veiledning til elektronisk avfallsdeklarerer

[Faktaark M-550 | 2016 Har virksomheten din farlig avfall?](#)

[Miljødirektoratets temasider om kjemikalier](#)

[Substitusjonsveileder](#)—veileder til substitusjonsplikten

[Faktaark M-104 | 2015 Substitusjonsplikten](#)

[Kjemikalier og miljøgifter på miljøstatus.no](#)

Lukt:

<http://www.miljodirektoratet.no/old/klif/publikasjoner/3019/ta3019.pdf>

Faktaark - forventninger til industriens utslippskontroll:

<http://www.miljodirektoratet.no/old/klif/publikasjoner/2748/ta2748.pdf>

Veileder - industrielle måleprogram

<http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M6/M6.pdf>

Utslipp og miljøtilstand:

www.norskeutslipp.no - oppdatert informasjon om utslipp, produksjonsmengder og avfall fra virksomheter

[Www.vannportalen.no](http://www.vannportalen.no)

www.vann-nett.no

Mattilsynet.no

[Veileder animalske biprodukter \(1069/2009 og 142/2011\) - \(application/pdf\)](#)

https://www.mattilsynet.no/fisk_og_akvakultur/animalske_biprodukter/

Regelverk:

www.lovdata.no

www.regelhjelp.no

For mer informasjon kontakt fylkesmannen

www.fylkesmannen.no